МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
ім. В.Г.КОРОЛЕНКА

СЛАВЕТНИЙ СПІВВІТЧИЗНИК:
ДО 160-х РОКОВИН І.І.МЕЧНИКОВА

Каталог виставки

Харків ХДНБ 2005

ББК 28. 4 д Мечников
УДК 017:579 (092)
С 47

Славетний співвітчизник: До 160-х роковин І.І.Мечникова: Кат. вист. / Харк. держ. наук. б-ка ім. В.Г.Короленка.; Уклад.: Л.І.Романова, О.М.Христіян. – Х., 2005. – 20 с.

Каталог книжкової виставки містить бібліографічні описи наукових праць і статей про життєвий шлях та науковий доробок І.І.Мечникова.

Укладачі: Л.І.Романова
О.М.Христіян

Науковий консультант А.Ф.Парамонов, заступник директора Харківського приватного музею міської садиби

ПЕРЕДМОВА

У травні 2005 р. громадськість України широко відзначає знаменну дату – 160-річчя від дня народження Іллі Ілліча Мечникова. В особі І.І.Мечникова ми зустрічаємось, можливо, з одним із останніх енциклопедистів нашого часу. Його ім'я в Україні XX сторіччя стоїть в одному ряду з В.І.Вернадським.

Працівники відділу масової роботи ХДНБ ім. В.Г.Короленка підготували виставку, де експонувалися відповідні документи за 1869–2000 рр., та друкований каталог цієї виставки.

Видання рекомендується науковцям, аспірантам, студентам, широкому загалу читачів, які цікавляться діяльністю видатного земляка.

Відгуки та побажання надсилати на адресу:
61003, Харків-3, пров. Короленка, 18,
ХДНБ ім. В.Г.Короленка,
редакційно-видавничий відділ.

МЕЧНИКОВИ НА ХАРКІВЩИНІ

Про Іллю Ілліча Мечникова написано чимало книг і майже у кожній є перелік заслуг вченого перед світовою наукою, у кожній – його геній незаперечно представлений досягненнями і відкриттями в галузі імунології та мікробіології. Проте вони містять обмаль відомостей щодо родоводу Мечникових, який так тісно пов'язаний з історією Харківської губернії і з якого вийшло понад тридцять видатних діячів. Серед них сенатор Євграф Ілліч Мечников (1770–1836 рр.), дійсний статський радник віце-губернатор Кавказької області Георгій Ілліч Мечников, директор Луганського ливарного заводу статський радник Іван Ілліч Мечников, генерал-майор Ілля Іванович Мечников (1810–1878 рр.), дійсний статський радник Іван Ілліч Мечников (1836–1881), гвардії полковник Євграф Іванович Мечников (1836–?), географ і публіцист Лев Ілліч Мечников (1838–1888 рр.) та інші. Вивчення біографій цих осіб триває і, очевидно, займе у дослідників не один рік. А поки що хотілось би зосередити увагу читачів на тому, що хоч трохи містить дух роду Мечникових – колишніх маєтків і садиб, більшість яких розташовані у Дворічанському районі Харківської області. То ж почнемо наш екскурс з родового маєтку Мечникових слободи Ново-Млинськ.

Ново-Млинськ постав переді мною вздовж довгої смуги річки Оскол, попід крейдяними горами, що закривали половину неба. Старі хати (переважно мазанки) утворювали єдину вузеньку, курну вулицю. Спершу навіть якось не вірилося, що тут був маєток Мечникових чи інших дворян, бо нічим особливим місцевість не приваблювала. Жителі приїхали до цього села в 1930-і роки, хати побудовані в основному після війни 1941–45 років. Про Мечникових ніхто нічого не чув, маєтку, звісно, також ніхто не бачив. Як з'ясувалося пізніше,

ніхто й не міг нічого чути або бачити, оскільки маєток Мечникових було ліквідовано ще в 1911 році, коли під заставу він був проданий селянським земельним банком селянам, а ті його просто розтягли, в тому числі родовий склеп Мечникових. Обурення з цього приводу висловлювалося на шпальтах харківської газети "Утро". На все село знайшовся лише один чоловік, котрий зміг вказати, де саме була садиба місцевого діяча. Віктор Павлович Лісовиченко всі свої 68 років прожив у Ново-Млинську, з дитинства пам'ятає, де стояв водяний млин поміщика, альтанки на протилежному березі ставка, дерев'яна церква на кам'яному підмурку. Він показав те, що свідчило про садибу. Піднявшись на підмурок, під яким завдяки старанням байбака було видно підвал, не важко було здогадатися, що тут стояв будинок. Місцевість була настільки мальовничою та привабливою, що йти звідси не хотілося. Все тут було прекрасним: і річка, що звивалася в різні боки, й поодинокі дерева вздовж її берегів, і блакить неба та долини річки, що надила аж до обрію. Позаду, біля крейдяної кручі, розкидані самотні могили. Втішно було б побачити тут зниклий родовий склеп Мечникових. Наприкінці бесіди В.П.Лісовиченко взагалі мене збентежив, згадавши власника цієї садиби, який мав прізвище Барков. Отже, старожилів, які б пам'ятали ново-млинських поміщиків Мечникових, нині немає.

У Мечникових в Ново-Млинську було щось подібне до домашньої обителі – це перше поселення, подароване їхньому предкові Георгію Мечникову Петром І. Першу церкву в Ново-Млинську зводив саме Георгій Степанович – Великий Спатар або Мечник (чоловік, який тримає меч поруч із володарем під час урочистих церемоній), котрий переселився на Слобожанщину разом із волоським князем Кантемиром у 1712 році. Згідно з наказом Петра І від 9 червня 1712 р. і грамотами від 11 та 30 жовтня 1718 р., поселення Ново-Млинськ (Переволочна) було віддане Г.С.Мечнику у вічне володіння. Другу церкву,

зруйновану після революції, будував у 1780 році онук Григорія Степановича (прадід І.І.Мечникова) корнет Ілля Іванович. Поруч із церквою в родовому склепі були поховані всі предки Мечникових, а в самій церкві, як з'ясувалося, майже всі Мечникови були охрещені. Виняток складають лише ті діти, які народжувалися під час служби Мечникових у Петербурзі. Ілля Ілліч Мечников, судячи з метричного запису, народився 3 травня (за старим стилем) 1845 року в селі Іванівка, а охрещений 13 травня того ж року в Ново-Млинській Покровській церкві.

Садибу в Ново-Млинську впорядковував ще майор Іван Георгійович Мечников, котрий пішов у відставку 6 липня 1742 року. Він посадив тут фруктовий сад, у старому річищі Осколу влаштував ставок із водяним млином із сімома жорнами і трьома ступами для круп, побудував великий дерев'яний будинок. Корнет Ілля Іванович Мечников у 1780 році збудував у Ново-Млинську другу дерев'яну церкву в ім'я пророка Іллі (пізніше вона була перейменована в ім'я Покрова Пресвятої Богородиці). Він же в другій половині XVIII ст. започаткував кінний завод, придбавши коней найрізноманітніших порід: англійських, кримських, донських, гірських, російських та ін. Вирощували їх в основному на продаж, решту використовували в своєму господарстві.

На початку XIX ст. статський радник Георгій Ілліч Мечников поставив другий млин, а також декілька нових надвірних споруд. Кінний завод стає одним із найкращих у Слобідсько-українській губернії, в ньому утримувалося не менше 90 голів коней щорічно. Весь маєток приносив прибутку до 10000 карбованців сріблом за рік. Там само, в Ново-Млинську, були маєтки його жінки Парасковії Іванівни та дочок, одна з яких вийшла заміж за штабс-ротмістра Пузанова, а інші дві – за братів Фогель. Але більш значним був маєток його рідного брата – сенатора, таємного радника Євграфа Ілліча Мечникова. Цей

маєток приносив постійного річного прибутку до 25000 карбованців сріблом, головним чином від продажу вовни. Однак після смерті дідича (22 вересня 1836 р.) частина його маєтку в Ново-Млинську перейшла до його вдови Єфросинії Іванівни, а потім до його брата Георгія.

Піддані Мечникових займалися землеробством, скотарством, рибальством і виноробством. Жінки виготовляли сукно, пряли льон, плоскінь тощо.

Проте сьогодні більш відоме інше місце, пов'язане з ім'ям Мечникових, – сільце Панасівка, нині Мечникове. Дорога до колишньої Панасівки (в документах ДАХО XIX ст. значиться Поносівка) перетинає історичний Ізюмський шлях. Красу цього краю передати словами неможливо, тут навіть повітря якесь особливе. Селяни перш за все покажуть гостям руїни кам'яного будинку садиби Мечникових, у погребі якого один із місцевих жителів і досі зберігає взимку вулики. Будинок цей у маєтку Мечникових, очевидно, був флігелем. Під розміри панського будинку, за описом, він не підходить. Місцеві жителі наполегливо називають його кухнею. Нещодавно ці руїни були школою, та після її закриття в будинку оселилися люди, які невдовзі розібрали його на будівельний матеріал. Слід зазначити, що у XIX ст. село Панасівка було розташоване дещо збоку від маєтку Мечникових, сучасні ж сільські будинки займають насамперед територію садиби. Ще один "старожил" Панасівки – великий ставок, у якому, за переказом, тонув майбутній мікробіолог Ілля Ілліч Мечников, а сьогодні в ньому мирно плавають лебеді. Сучасний господар історичного льоху може познайомити вас зі своїм дідусем Алєксеєвим, котрий попри похилий вік може розповісти, де розташовувалися господарчі споруди маєтку Мечникових: валюшня, льодовня, млин, винокурня.

Там само, в Мечниковому, на подвір'ї однієї з місцевих мешканок зберігся сарай, при будівництві якого було

використано стіну з панського маєтку. Одразу за сараєм починався город господарки, а колись тут був великий сад. Останньою поміщицею, яка згадується як мешканка Панасівки (1898–1903 рр.), була Анастасія Андріївна Мечникова, вдова дійсного статського радника (1836 р.н.). Маєток її займав 90 десятин землі, та жила вона переважно на пенсію за заслуги чоловіка (2250 карбованців).

Щодо Панасівки, слід сказати, що, по-перше, це взагалі був невеликий хутір з вівчарним заводом Мечникових, а навколишні землі використовувалися мало. Так для хліборобства відводилося 700 десятин, тоді як 1278 десятин було під степовими сінокосами. Продаж самого сіна приносила Мечниковим досить великі гроші, тоді як в інших місцях степові сінокоси після реформи 1861 р. активно розорювалися селянами, котрі вважали, що основний прибуток господарству дають зернові культури, а сінокоси їм ні до чого. Після реформи таких земель у селян було обмаль, але в 1880-ті роки землевласники почали продавати земельні площі селянам або здавати в оренду селянським товариствам. Тоді ж почалося знищення наших степів.

Ще одна садиба Мечникових була на хуторі Колодному, миза Виноградна, та миза Миронівська, нині село Жовтневе. На місці села розташовувався найбільший маєток Мечникових, який утворювали дерев'яний двоповерховий будинок, кілька кам'яних флігелів, значна кількість господарських споруд: амбари, сараї, конюшня, теплиця, льодяники, сушні для хліба, кузня, млини, ферми. Однак цей маєток, як найприбутковіший, був відданий під заставу Московській опікунській раді. Становище загострилося після смерті власника маєтку губернського секретаря Миколи Георгійовича Мечникова (1860 р.), котрий за кілька років до своєї смерті розпочав будівництво нових споруд у маєтку, купівлю нового сільськогосподарського інвентаря, заводської худоби. Його спадкоємцями були сини Ростислав, Валер'ян, Павло та дочка Зінаїда, серед них лише поручик

Ростислав повнолітній. Опікуном садиби став їхній родич поручик Гульвинський. Однак ситуація з маєтком ускладнювалася необхідністю поповнення оплати нестачі по займу. Первісно в 1861 р. було вирішено продати недобудовані мурований будинок і флігель, а також 5 десятин лісу, але сума від продажу не виправила становища, і вже у 1864 р. цей маєток став власністю дідичів Задонських.

Коли я вперше їхав до села Жовтневого, то сподівався побачити будівлі маєтку Мечникових, але голова сільської ради Володимир Миколайович Курбатов, хоч і з місцевих, однак, як і більшість його односельців, не зміг назвати навіть прізвищ колишніх власників села. Проте вказав місце, де саме панська садиба розташовувалася. Шлях пролягав через усе село вздовж колись повноводної річки Колодної. На околиці села ми побачили лише кучугури дрібної битої цегли. В далечині, за смугою залізниці та за річкою Оскіл, виднівся Ново-Млинськ, ліворуч і праворуч починалися невеликі сосняки.

Голова сільради провів нас до будинку по вул. Лісовій, де нещодавно мешкала місцева старожилка. Вона, на жаль, щойно померла, та залишилась її подруга Єлизавета Сергіївна Ковальова (у дівоцтві Чіркіна), котра й розповіла нам про те, що колись тут жив пан Виноградов, що на протилежному боці річки Колодної був чудовий сад і гай, алеями якого полюбляла гуляти пані. У лісі ж поховано лісника Єгора, котрий служив у поміщиків Виноградових. Показувала вона нам місце, де буцімто стояв дім управляючого, де була цегляна огорожа, вздовж якої росли троянди та плодові дерева, де розташовувалася пасіка. Розповідаючи про поміщиків, згадала і про свою подругу, яка працювала у них дояркою і на свята отримувала подарунки від пані. Навіть якщо ця розповідь і правдива, то стосується вона часів, коли Виноградним володіли Задонські. Мої сподівання щодо Жовтневого не виправдалися. Більше того, нам слід було хутчіше залишити це село, бо небо нам готувало дощ, а шлях

був прохідним у Жовтневому лише за сухої погоди. Біля будинку сільради ми розпрощалися з В.Н.Курбатовим, який під час подорожі розповів нам те, що чув від своїх предків і що, однак, мало відповідало меті нашої екскурсії. Єдине, що мене зацікавило, так це розповідь про хутір Швейцарія, де був маєток дочки Георгія Ілліча Мечникова Варвари, яка вийшла заміж за штабс-ротмістра Пузанова.

Окрім згаданих селищ, де колись розташовувалися садиби Мечникових, відомі також Одарівка (Дарієнгоф), Калинівка та Ільїнка, котрі належать тепер Троїцькому району Луганської області. На жаль, самі садиби ніде не збереглися. Як справедливо зазначив історик В.Л.Маслійчук, "зруйновані садиби – це наші з вами душі". Цей короткий огляд маєтків є ще й своєрідним оглядом нашої пам'яті, наших душ.

Підготовка до ювілейної дати І.І.Мечникова показує, наскільки ми ще не гідні пам'яті найвидатніших людей нашої Батьківщини. І як же іноді буває соромно перед усім світом через неповагу до їх пам'яті. Ще у 2002 році працівники Харківського приватного музею міської садиби разом з Дворічанською районною адміністрацією почали розробку комплексної програми святкування 160 річниці від дня народження І.І.Мечникова. Проте добре починання "закам'яніло" в руках бездарних і безвідповідальних чиновників. Мимоволі постає питання: "Якщо ми сьогодні не можемо гідно відзначити ювілей І.І.Мечникова, нобелевського лауреата, взірця для вчених усього світу, то хто і як буде згадувати наші діяння.

А.Ф.Парамонов

1 НАУКОВІ ПРАЦІ І.І.МЕЧНИКОВА

"Наука може і повинна
в майбутньому дарувати людям
щасливе існування"
І.Мечников

832655 АКАДЕМИЧЕСКОЕ собрание сочинений. Т.1. – М.: Изд-во акад. мед. наук СССР, 1955. – 391 с.

832656 АКАДЕМИЧЕСКОЕ собрание сочинений. Т.2. – М.: Медгиз, 1953. – 496 с.

832657 АКАДЕМИЧЕСКОЕ собрание сочинений. Т.3. – М.: Медгиз, 1955. – 504 с.

832659 АКАДЕМИЧЕСКОЕ собрание сочинений. Т.4. – М.: Гос. изд-во мед. лит., 1954. – 342 с.

832660 АКАДЕМИЧЕСКОЕ собрание сочинений. Т.6. – М.: Изд-во акад. мед. наук СССР, 1950. – 367 с.

832661 АКАДЕМИЧЕСКОЕ собрание сочинений. Т.7. – М.: Изд-во акад. мед. наук. СССР, 1952. – 564 с.

832662 АКАДЕМИЧЕСКОЕ собрание сочинений. Т.8. – М.: Медгиз, 1954. – 519 с.

832663 АКАДЕМИЧЕСКОЕ собрание сочинений. Т.9. – М.: Гос. изд-во мед. лит., 1955. – 367 с.

832485 АКАДЕМИЧЕСКОЕ собрание сочинений. Т.11. – М.: Медгиз, 1956. – 266 с.

832486 АКАДЕМИЧЕСКОЕ собрание сочинений. Т.12. – М.: Гос. изд-во мед. лит., 1956. – 322 с.

832487 АКАДЕМИЧЕСКОЕ собрание сочинений. Т.13. – М.: Медгиз, 1954. – 242 с.

138098 БИОГРАФИЯ Пастера. – М.; Петроград: Госиздат, 1923. – 70 с.

833865 ВОПРОСЫ иммунитета. Избр. тр. – М.: Изд-во АН СССР, 1951. – 734 с.

831237 ИЗБРАННЫЕ биологические произведения. – М.: Изд-во АН СССР, 1950. – 797 с.

863086 ИЗБРАННЫЕ произведения. – М.: Б.и., 1956. – 415 с.

975347 ИЗБРАННЫЕ работы по дарвинизму. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1958. – 387 с.

24646 ЛЕКЦИИ о сравнительной патологии воспаления. – М.: Природа, 1917. – 206 с.

648402 ЛЕКЦИИ о сравнительной патологии воспаления. – М.: Природа, 1917. – 206 с.

761469 ЛЕКЦИИ о сравнительной патологии воспаления. – М.: Медгиз, 1947. – 200 с.

791943 НЕВОСПРИИМЧИВОСТЬ в инфекционных болезнях. – М.: Мед. лит., 1947. – 698 с.

669186 О ДАРВИНИЗМЕ: Сб. ст. – М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1943. – 243 с.

430294 ОСНОВАТЕЛИ современной медицины. Пастер – Листер – Кох. – М.; Л.: Госиздат, 1925. – 130 с.

752195 ОЧЕРК современного состояния вопроса о воспалении. – М.: Медгиз, 1946. – 28 с.

К1-5424 ПЕССИМИЗМ и оптимизм. – М.: Сов. Россия, 1989. – 640 с.

А569412 ПИСЬМА (1863–1916).– М.: Наука, 1974. –296 с.

А703218 ПИСЬМА к О.Н.Мечниковой (1876–1899). – М.: Наука, 1978. – 325 с.

А753412 ПИСЬМА к О.Н.Мечниковой (1900–1914). – М.: Наука, 1980. – 352 с.

М РЕЧЬ в институте Пастера в мае 1915 г. // Природа. – 1978. – № 2. – С.47–49.

418121 СОРОК лет искания рационального мировоззрения. – М.: Науч. слово, 1914. – 333 с.

761084 СТРАНИЦЫ воспоминаний: Сб. автобиогр. ст. – М.: Изд-во АН СССР, 1946. – 279 с.

15617 ХЛЕБНЫЙ жук: Болезни личинок хлебного жука. – Одесса: Тип. П.Францова, 1879. – 32 с.

А450374 ЭТЮДЫ о природе человека. – М.: Науч. слово, 1913. – 238 с.

369827 ЭТЮДЫ о природе человека. – М.; Петроград: Госиздат, 1923. – 238 с.

А98600 ЭТЮДЫ о природе человека. – М.: Изд-во АН СССР, 1961. – 290 с.

55680 ЭТЮДЫ о природе человека. – М.: Гос. изд-во, Б.г. – 235 с.

К3-14229 ЭТЮДЫ оптимизма. – М.: Наука, 1988. – 328 с.

214942 ЕТЮДИ про людську природу. – Х.: Держ. вид-во України, 1930. – 204 с.

2 ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНІСТЬ ВЧЕНОГО

"Лише наука здатна
вирішити задачу люд-
ського існування, тому
їй треба надати най-
ширше поле діяльності"
І.І.Мечников

Б БАБИЧЕВА Л.И. Мечников – повелитель микробов / Л.Бабичева // Обучение за рубежом. – 2000. – № 8. – С.68–70.

871706 БЕЛКИН Р.И. И.И.Мечников – великий русский биолог / Р.И.Белкин. – М.: Культур.-просвет. лит., 1953. – 124 с.

401546 БЕЛЯЕВ С. Илья Ильич Мечников: (К столетию со дня рождения) / С.Беляев. – М.: Наркомздрав СССР, 1945. – 72 с.

А492979 БЛИНКИН С.А. И.И.Мечников / С.А.Блинкин. – М.: Просвещение, 1972. – 104 с.

687443 ВЕЛИКИЙ русский ученый И.И.Мечников (К столетию со дня рождения). – Х.: Б.и., 1945. – 16 с.

Б ВОЛЯНСКИЙ Ю.Л. Идеи И.И.Мечникова и современное развитие естествознания / Ю.Л.Волянский, Н.В.Васильев, Р.С.Скрипченко // Харьк. мед. журн. – 1995. – № 2. – С.5–8.

М ГАЙСИНОВИЧ А.Е. И.И.Мечников, великий русский биолог / А.Е.Гайсинович // Журн. общ. биологии. – 1970. – Т.31, № 4. – С.490–499.

752544 ГАМАЛЕЯ Н.Ф. Пастер /Н.Ф.Гамалея, И.И.Мечников, К.А.Тимирязев. – М.: Акад. наук СССР, 1946. – 52 с.

401549 ГРЕМЯЦКИЙ М.А. Илья Ильич Мечников. Его жизнь и работа / М.А.Гремяцкий. – М.: Мол. гвардия, 1945. – 128 с.

492434 ДО СТОРІЧЧЯ з дня народження Іллі Ілліча Мечнікова 1845–1945 (доповіді, зроблені на ювілейному засіданні АН УРСР). – К.: Акад. наук Української РСР, 1946. – 65 с.

М ДУПЛЕНКО Ю.К. Наш сучасник / Ю.К.Дупленко // Журн. Акад. мед. наук України. – 1995. – Т.1, № 1. – С.178–186.

500895 ДЯЧЕНКО С.С. І.І.Мечников: життя і діяльність / С.С.Дяченко. – К.: Держ. мед. вид-во., 1946. – 54 с.

758070 ЄРМАКОВ М.В. Вчення Мечникова про природу людини / М.В.Єрмаков. – К.: Б.в., 1947. – 19 с.

960031 ИСАЧЕНКО Б.Л. Илья Ильич Мечников // Исаченко Б.Л. Избр. труды. Т.3. – М.;–Л., 1957. – С.275–279.

674127 ЗИЛЬБЕР Л.А. Мечников и его учение (К столетию со дня рождения) / Л.А.Зильбер. – М.: Наркомздрав СССР, 1945. – 28 с.

779540 И.И.МЕЧНИКОВ: Памяти великого русского ученого: Сб. ст. – Х.: Б.и., 1947. – 148 с.

946096 И.И.МЕЧНИКОВ: Памяти великого русского ученого: Сб. ст. Отд. отт. – Х.: ХГУ, 1948. – 28 с.

565671 КАРЛИК Л.Н. Мечников. 1845–1916 / Л.Н.Карлик. – М.: Медгиз, 1946. – 120 с.

775218 КЕЛЛЕР Б.О. Перетворювачі природи рослин / Б.О.Келлер. – К.: Б.в., 1948. – 76 с.

758450 КЛЕЙН Б.І. Ілля Ілліч Мечников: життя та наукова діяльність / Б.І.Клейн. – К.: Акад. наук Української РСР, 1947. – 30 с.

М ЛАВРОВА Л.Н. И.И.Мечников и значение его наследия в развитии отечественной науки / Л.Н.Лаврова // Журн. микробиологии, эпидемиологии и иммунобиологии. – 1970. – № 9. – С.3–5.

А174826 ЛЮДИ русской науки: Очерки о выдающихся деятелях естествознания и техники: Биология, медицина, сельскохозяйственные науки / Под ред. И.В.Кузнецова. – М.: Гос. изд-во физико-мат. лит., 1963. – 896 с.

К2-83-4491 МАНАДЕЕВА Р.Ш. Н.Г.Чернышевский и борьба И.И.Мечникова против идеализма / Р.Ш.Манадеева // Н.Г.Чернышевский. История. Философия. Литература. – Саратов, 1982. – С.119–127.

М МАЛАХОВ В.В. Значение книги И.И.Мечникова "Эмбриологические исследования медуз для современной биологии" (К 100-летию выхода в свет) / В.В.Малахов // Онтогенез. – 1987. – Т.18, № 5. – С.462–468.

157118 МЕЧНИКОВА О.Н. Жизнь Ильи Ильича Мечникова / О.Н.Мечникова. – М.; Л.: Госиздат, 1926. – 232 с.

М МИЛЕНУШКИН Ю.И. И.И.Мечников как историк науки / Ю.И.Миленушкин // Журн. микробиологии, эпидемиологии и иммунобиологии. – 1972. – № 3. – С.137–140.

М МИЛЕНУШКИН Ю.И. И.И.Мечников – экспериметатор / Ю.И.Миленушкин, В.В.Фролова // Журн. микробиологии, эпидемиологии и иммунобиологии. – 1980. – № 1. – С.102–105.

М МИЛЕНУШКИН Ю.И. Мемориальный музей И.И.Мечникова / Ю.И.Миленушкин // Природа. – 1970. – №5. –С.82–83.

821747 МОГИЛЕВСКИЙ Б. Жизнь Мечникова: Повесть о великом русском биологе / Б.Могилевский. – Х.: Обл. изд-во, 1955. – 295 с.

995678 МОГИЛЕВСКИЙ Б. Илья Ильич Мечников / Б.Могилевский. – М.: Мол. гвардия, 1958. – 351 с.

А311390 ОРЕШКОВ Ф.С. Общественно-педагогическая деятельность и педагогические взгляды великого русского ученого-естествоиспытателя И.И.Мечникова (1845–1916) / Ф.С.Орешков // Учен. зап. – 1966. – Вып. 1. – С.89–109.

749294 ОСТРЯНІН Д.Ф. Боротьба І.І.Мечникова проти філософського ідеалізму та релігії / Д.Ф.Острянін. – К.: Б.в., 1951. – 30 с.

А654977 ОСТРЯНИН Д.Ф. И.И.Мечников в борьбе за материалистическое мировоззрение / Д.Ф.Острянин. – К.: Вища шк., 1977. – 235 с.

857297 ОСТРЯНИН Д.Ф. И.И.Мечников и его борьба против идеализма и религии / Д.Ф.Острянин. – М.: Знание, 1951. – 32 с.

869778 ОСТРЯНИН Д.Ф. И.И.Мечников и его борьба против идеализма и религии / Д.Ф.Острянин. – М.: Знание, 1953. – 32 с.

858721 ОСТРЯНИН Д. І.І.Мечников у боротьбі за матеріалізм у природознавстві / Д.Острянин. – К.: Держ. вид-во політ. л-ри. УРСР, 1954. – 386 с.

673244 ОСТРЯНИН Д.Ф. Мировоззрение Ильи Ильича Мечникова / Д.Ф.Острянин.– Х.: Кн.-газ. изд-во, 1948. – 191 с.

758909 ПАСІЧНИК А.М. Великий російський вчений І.І.Мечников / А.М.Пасічник. – К.: Акад. наук Української РСР, 1951. – 24 с.

902481 ПИСЬМА О.А.Ковалевского к И.И.Мечникову (1866–1900). – М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1955. – 312 с.

Б ПОЛЯКОВ В.Е. Илья Ильич Мечников (К 150-летию со дня рождения) / В.Е.Поляков, Н.В.Поляков // Рос. мед. журн. – 1996. – № 3. – С.55–57.

831048 ПОПОВСКИЙ А. Восстановим правду. Кн.1 / А.Поповский. – М.: Профиздат, 1950. – С.128–131. [Упоминается И.И.Мечников].

А542166 РЕЗНИК С. Мечников / С.Резник. – М.: Мол. гвардия, 1973. – 368 с.

М РЕЗНИК С. Поиски оптимизма (Из книги об И.И.Мечникове) / С.Резник // Наука и религия. – 1972. – № 7. – С.25–31.

М РЕЗНИК С. Поиски оптимизма (Из книги об И.И.Мечникове) / С.Резник // Наука и религия. – 1972. – № 8. – С.27–31.

М РОМАНЕНКО В.М. Борьба И.И.Мечникова против мальтузнанства, социал-дарвинизма и расизма / В.М.Романенко // Вопр. философии. – 1956. – № 5. – С.100–105.

К3-86-6884 РУ Э. Письма к И.И.Мечникову и О.Н.Мечниковой (1888–1914) / Э.Ру. – М.: Наука, 1986. – 200 с.

К2-82050 РУДА С. Нариси з історії мікробіології в Україні (кінець XIX – початок XX ст.): Моногр. / С.Руда. – К.: НАН України, 2000. – 261 с.

903675 СБОРНИК, посвященный 90-летию Одесского университета и 110-летию со дня рождения И.И.Мечникова / Ред.: А.И.Воробьев, С.И.Лебедев, Л.И.Пазюк и др. – Одесса: Б.и., 1955. – 117 с.

М СКРИПАЛЬ І.Т. Ілля Ілліч Мечников – великий син нашої Вітчизни та всього людства / І.Т.Скрипаль // Мікробіол. журн. – 1995. – Т.57, № 5. – С.106–109.

М СТРУКОВ А.И. Илья Ильич Мечников / А.И.Струков // Архив патологии. – 1970. – Т.32, № 11. – С.81–88 с.

М ТОЛКИН Б.П. И.И.Мечников и современная наука / Б.П.Толкин // Вестн. Ленингр. ун-та. – 1971. – Вып. 1. Биология. – № 3. – С.7–18.

7303 УЧЕНИЕ об органических формах, основанное на теории превращения видов / Под ред. И.И.Мечникова. – СПб.: Изд. А.Заленского, 1869. – 175 с.

А756385 ФРОЛОВ В.А. Опередивший время / В.А.Фролов. – М.: Сов. Россия, 1980. – 268 с.

847138 ХРУЩОВ Г.К. Великий русский биолог И.И.Мечников / Г.К.Хрущов. – М.: Б.и., 1951. – 16 с.

401569 ШИЛЬДКРЕТ К. Борец за долгую жизнь (силуэт И.И.Мечникова) / К.Шильдкрет.– М.: Наркомздрав, 1945. – 71 с.

* * *

844199 ГАМАЛЕЯ Н.Ф. Письма И.И.Мечникову за 1886–1888 гг. // Гамалея Н.Ф. Собр. соч. Т.5. – С.272–282.

З М І С Т

ПЕРЕДМОВА.....3
МЕЧНИКОВИ НА ХАРКІВЩИНІ.....4
2 ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНІСТЬ ВЧЕНОГО.....13

Виробничо-практичне видання

СЛАВЕТНИЙ СПІВВІТЧИЗНИК:
ДО 160-х РОКОВИН І.І.МЕЧНИКОВА

Каталог виставки

Редактор Л.П.Суворова

Підписано до друку 2005. Формат 60 х 84/16. Умов.-друк. арк. 0,6, обл.-вид. арк. 0,4. Наклад. прим. Замовлення №
Ксерокс ХДНБ ім. В.Г.Короленка, 61003, Харків-3, пров. Короленка, 18.